

Respons

Irak: Om medlemskap i Baathpartiet

Problemstilling/spørsmål:

- Er det sannsynlig at ethvert seniormedlem, t.o.m. *firqa*-medlemmer, deltok aktivt i rapporteringsvirksomhet, angiveri og samarbeid med sikkerhetsstyrkene? Var det en forutsetning for å oppnå seniormedlemskap at man var en svært iherdig rapportør og angiver?
- Kan man si noe spesifikt om omfanget av ”dirty work” utført av høyt rangerte medlemmer?
- Hvor mange divisjoner (*firqa’er*) og seksjoner (*shuba’er*) eksisterte?
- Hvor mange medlemmer hadde en divisjon, en seksjon og de 21 grenene (*fira’ene*)?

Baathpartiet

Baathpartiet hadde makten i Irak i perioden 1968 til 2003. I denne tiden vokste partiapparatet parallelt med statsapparatet og etter hvert var partiets organer infiltrert i alle statlige myndigheter. Detaljert kunnskap om hvordan partiet arbeidet er fortsatt ikke dokumentert selv om partitoppene og flere av medlemmene var godt synlige i samfunnet. I følge International Center for Transnational Justice, som har fulgt nøye med på avbaathifiseringprosessen siden 2003, finnes det til dags dato ingen offentlig tilgjengelig pålitelig informasjon om partiets struktur, medlemskap og hvilke plikter som fulgte med medlemskap på de ulike partinivåene (Sissons 2008).

Pga. manglende pålitelig informasjon er det vanskelig å bekrefte hva slags type oppgaver partimedlemmer på de ulike nivåene utførte utover det som er beskrevet i Landinfos tidligere notater¹. En kan imidlertid trekke noen generelle slutninger.

¹ Landinfo (2008, 13. juni). *Baath-partiet. Medlemskapsnivåer og organisasjonsstruktur*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra http://www.landinfo.no/asset/731/1/731_1.pdf [lastet ned 11. mai 2009] og Landinfo (2008, 25. november). *Sikkerhetssituasjonen for tidligere høytstående medlemmer av Baath-partiet og Saddam Husseins militære grupper*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <http://www.landinfo.no/index.gan?id=494&subid=0> [lastet ned 11. mai 2009]

Den provisoriske regjeringen (Coalition Provisional Authority) besluttet i 2003 å frata alle seniormedlemmer i Baathpartiet jobbene i offentlig sektor² for å sikre at oppbyggingen av det nye Irak skulle skje uten innflytelse fra gamle partikadre. Videre ønsket man med avbaathifiseringen å stenge ute personer som man kunne anta hadde utført handlinger som brøt med internasjonalt anerkjente menneskerettigheter (Sissons 2008, s. 4-5). I loven som var ment å reversere avbaathifiseringen, "Law of the Supreme National Commission for Accountability and Justice" som ble vedtatt 12. januar 2008, ble det imidlertid besluttet at divisjonsmedlemmene (*firqa* - det laveste seniornivået) skulle få tilbake jobbene sine³. Det ble riktignok vedtatt et par unntak:

1. Divisjonsmedlemmer som hadde de høyest rangerte jobbene i byråkratiet.
2. Divisjonsmedlemmer som jobbet i såkalte sensitive departement og kontorer som høyesterett (Supreme Judicial Council), Presidentens kontor, regjeringskontorene, parlamentet, sikkerhets-, forsvars- og utenriksdepartementet (Sissons 2008, s. 6).

Den nye loven har også gitt seksjonsmedlemmer (*shuba*) tilbake retten til å motta pensjon. Dette gjelder derimot ikke de som var medlemmer på de fire høyest rangerte nivåene (nasjonal kommando, regional kommando, kontormedlem og grenmedlem). De fire høyeste nivåene hadde anslagsvis rundt 1100 medlemmer (Sissons 2008, s. 6).

Den nye loven sier imidlertid at *ingen* av de tidligere ansatte i Baathpartiets sikkerhetstjeneste skal få jobbe i offentlig sektor eller motta pensjon, selv ikke de på det laveste nivå (Sissons 2008, s. 6). Tidligere ansatte i politiet og forsvaret rammes derimot ikke av dette med mindre de var på et nivå i partiet som tilsier at de skal ekskluderes (se over).

Det en kan slutte ut i fra disse nye forordningene er at det på generelt grunnlag antas at medlemmer på divisjonsnivå (*firqa*), unntatt ledere og ansatte i visse departement ikke har vært blant de som sto bak de grusomste handlingene i Saddam Husseins regjeringstid. Derimot er partiets sikkerhetstjeneste, som bl.a. inkluderte det hemmelige politiet, sivil- og militær etterretning, beryktet for overdreven maktbruk. Personer som har jobbet innenfor sikkerhetstjenesten kan man derfor forvente har deltatt i handlinger som bryter med internasjonale menneskerettigheter.

Det vil derfor ikke bare være nyttig å vurdere tidligere Baathmedlemmer ut i fra medlemskapsnivå, men også ut i fra hvilken sektor innenfor partiapparatet de har arbeidet i. Medlemmer på divisjons- og seksjonsnivå innen byråkratiet kan ha drevet utstrakt angiveri og misbrukt sine stillinger i forhold til å øve press på aktører utenfor systemet og å dele ut goder til sympatisører, men det er lite som tyder på at de har blitt brukt til å utøve vold.

Oppgaver utført per nivå og såkalt "dirty work"

Landinfo har ikke pålitelig og detaljert informasjon om hva såkalt "dirty work" innebærer. Det antas at medlemmer på divisjonsnivå ble brukt til å spore opp desertører og til å innhente

² Det var ett unntak fra eksklusjonen av seniormedlemmer, nemlig kontormedlemmene (*adw maktab*).

³ Loven er fortsatt ikke implementert i Irak. Flere tidligere Baathmedlemmer har riktignok fått tilbake posisjoner innen det offentlige, men i påvente av at det som tidligere het The Higher National De-Ba'athification Commission (HNDBC) skal reformeres for å gjennomføre endringene vedtatt i den nye loven, kan ikke loven formelt sett iverksettes. Et av hovedproblemene er tilsynelatende knyttet til hvem som skal lede kommisjonen (intervju med internasjonal organisasjon i Erbil, mars 2009).

informasjon (angiveri). Blant andre kompromitterende oppgaver som tortur og voldsbruk er det sikkerhetstjenesten som er kjent for å ha stått bak.

Baathpartiet brukte ofte milde pressmetoder for å få folks støtte. Irakeksperten David Baran⁴ hevder at Baathpartiets kontrollmekanismer var mer sofistikerte enn brutale (Baran 2002). For eksempel sier han at alle familier på landsbygda måtte bidra med én frivillig til Jerusalemhæren to måneder hver sommer. På tross av at dette var en byrde for familiene som da mistet arbeidskraft i den perioden, var det også i jordbrukernes interesse å stille med et familiemedlem selv om det var ulønnet arbeid, fordi det ga dem tilgang til statlig jordbruksstøtte som bl.a inkludere såkorn, som de ellers ikke ville ha fått (Baran 2002). I tillegg var det slik at på universitetene var det kun de ansatte med tilknytning til Jerusalemhæren som fikk mulighet til undervisningsoppdrag i utlandet (Baran 2002). Videre fikk studenter som vervet seg flere karrièremuligheter enn andre, og militær trening ga studenter ekstra eksamenspoeng (Baran 2002).

Der frivillighet ikke strakk til, kunne partiet utøve et hardere press, og da kunne det være tilstrekkelig å spørre om vedkommende virkelig ønsket å overse presidentens oppfordringer. Bruk av sofistikerte metoder som slike implisitte trusler og beskjedne privilegier kunne være vel så effektive rekrutteringsmetoder som arrestasjoner og bruk av tortur.

Det er ikke dermed sagt at partiet gjennom sine militser ikke også benyttet seg av de mest grusomme metoder mot personer som ikke samarbeidet. Partiet hadde myndighet til å straffe alle som ikke innordnet seg. Man kunne bli fratatt både matrasjoner, bankkonto og hjem. Baran hevder at den type straff som dreide seg om å miste sivile rettigheter ble brukt hyppigere enn straff som medførte arrestasjon og fengsel (Baran 2002).

Når det er sagt, så hadde medlemmer på seksjons- og grennivå autorisasjon til å anholde opposisjonelle og å bruke ulovlige straffe metoder (Baran 2002). Det å innyte frykt i befolkningen for konsekvensene ved å ikke innordne seg regimets krav, var regimets mest effektive maktmiddel.

Hva skulle til for å bli seniormedlem i Baathpartiet?

Landinfo har ikke ytterligere informasjon om avansement i partigradene enn det som er beskrevet i temanotatet ”Baathpartiet. Medlemskapsnivåer og partiorganisasjon”⁵.

Antall medlemmer i de ulike partinivåene.

Divisjon (firqa): En divisjon organiserte partiarbeidet på bydelsnivå, i større landsbyer, fabrikker, skoler og andre organisasjoner og besto av minimum to og maksimum syv celler. Hver celle besto av tre til syv medlemmer. Det betyr at en divisjon i prinsippet kunne ha mellom 6 til 49 medlemmer. Det mest sannsynlige er nok at antall medlemmer lå et sted midt i mellom. The Higher National De-Ba’athification Commission (HNDBC), komiteen som ble

⁴ David Baran var før 2003 et pseudonym for Peter Harling, som i dag er Irakanalytiker og programdirektør for International Crisis Group i Damaskus. Han var tidligere journalist i Le Monde Diplomatique.

⁵ Landinfo (2008, 13. juni). *Baath-partiet. Medlemskapsnivåer og organisasjonsstruktur*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra http://www.landinfo.no/asset/731/1/731_1.pdf [lastet ned 11. mai 2009]

nedsatt som følge av avbaathifiseringsloven i 2003, anslo at det fantes rundt 38 000 divisjonsmedlemmer i Irak (Sissons 2008, s. 9).

Seksjon (shuba): Besto av to til fem divisjoner. Seksjonene opererte i store og mellomstore byer samt på distriktsnivå. Som for divisjonene er det uvisst akkurat hvor mange medlemmer hver seksjon hadde. HNDBC har anslått det totale antall seksjonsmedlemmer til 7 000 – 8 000 personer (Sissons 2008, s. 10).

Gren (fira): En gren besto av minst to seksjoner og opererte på provinsnivå. Bagdad hadde tre ekstra grener hvilket er årsaken til at det totalt var 21 grener i partiet selv om det er 18 provinser. Det er heller ingen tilgjengelig informasjon over hvor mange som var med i hver gren.

Den regionale kommandoen utgjorde kjernen i partiets lederskap og var ansvarlige for å utforme partiets politikk. Rådet hadde ni medlemmer og ble valgt for en femårs periode av den regionale partikongressen (Metz 1988).

Det øverste nivået i partiet var den nasjonale kommando i Baathpartiet for en tenkt, programfestet felles arabisk stat. Dette rådet besto av representanter fra de regionale kommandoene i de ulike landene Baathpartiet var organisert (Metz 1988). Pga et skisma innen Baathbevegelsen i 1966 hadde imidlertid ikke den nasjonale kommandoen noen enhetlig ledelse, men snarere to lederskap, ett i Damaskus og ett i Bagdad.

Antall divisjoner og seksjoner

Det fantes partidivisjoner (*firqa'er*) i bydeler, større landsbyer, fabrikker, skoler og i andre organisasjoner. Det er ikke mulig å anslå hvor mange det kan ha vært, men man må gå ut i fra at de har vært svært utbredt.

Det er heller ikke mulig å anslå antallet av seksjoner, men en kan gå ut fra at det fantes en partiseksjon i alle store og mellomstore byer samt i alle distrikter.

En respons er et svar på konkrete spørsmål og problemstillinger som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo. Responser er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema eller et spørsmål, men skal gi svar på de konkrete spørsmålene som er stilt, og ellers inneholde det som til enhver tid trengs av bakgrunnsinformasjon.

Referanser

Skriftlige kilder

- Baran, David (2002, desember). Iraq: The party in power. *Le Monde Diplomatique*. Tilgjengelig fra <http://mondediplo.com/2002/12/05iraq> [lastet ned 8. mai 2009]
- Metz, Helen Chapin (ed) (1988). *Iraq: A Country Study*. Washington, DC: U.S. Library of Congress. Tilgjengelig fra <http://countrystudies.us/iraq/> [lastet ned 8. mai 2009]
- Sissons, Miranda (2008, 22. januar). *Briefing Paper: Iraq's New "Accountability and Justice" Law*. New York: International Center for Transitional Justice. Tilgjengelig fra <http://www.ictj.org/images/content/7/6/764.pdf> [lastet ned 8. mai 2009]

Muntlige kilder

- Nasjonale og internasjonale informanter. Intervju i Erbil mars 2009.

© Landinfo 2009

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.